

Сурет 2 – Латынға көшіру программасы

Сонымен тілтанушы мен бағдарламашының бірлескен жұмысының нәтижесінде соңғы ақут әліпбиімен соңғы (қазіргі) жасалып жатқан емле-ережелері негізге алынған кирилл қарпіндегі қазақ мәтіндерді автоматты түрде латын графикасына ауыстыратын ІТ-қосымша жасалды. Бағдарлама институттың латын бойынша жоспарларын жүзеге асыруға өз септігін тигізуде.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

[1]. Жаңа әліпби негізіндегі қазақ тілі емлесінің ережелері. – Астана, 2018.

МРНТИ 16.21.27

Ә.Қоспағарова¹, Л.Аманқұлова²

^{1,2}Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университетінің магистрі, аға оқытушылары, Алматы, Қазақстан

БҰҚАРАЛЫҚ МЕРЕКЕЛЕРДІҢ ТОЙЛАНУЫ МЕН САХНАЛАНУЫ

Аннотация: Бұл мақалада бұқаралық мерекелердің сахналау түрлері мен ұйымдастыру бағыттары қарастырылып, болашақ ұйымдастырушы педагогтың

көпшілікпен жұмыс істеуі, мерекелерді сахнаға бейімдеу жолдарын қарастарады. Сондай-ақ мерекенің әр халықтардағы тойлану үлгілерін саралап, эмоционалды әсер ету түрлерін анықтайды. Бұқаралық мереке ерекшелігі мен тойлану сипаты қарастырылып, халықтық мерекелердің мәні мен мағынасы сараланады.

Бүгінгі таңда бұқара халықтың көңілін тауып, жарқын әсер сыйлауда ұйымдастырушылардың сценарий жаза алуы мен оны халыққа жеткізу, сахналау заңдылықтары жаңаша түрленуде. Болашақ ұйымдастырушы маман замана талабын ескере отырып, өз ісінің кәсіби шебері болуда қарапайым сценарий жазу кезеңдері мен режиссура элементтерін, бұқара халықтың тілек, қалауын ұғына отырып білуі тиіс.

Үлкен драматургиялық шығармаға қалам сілтемес бұрын ұйымдастырушы-сценарист шағын драматургия жанрларына атап айтсақ, мысал, аңыз, ертегілердің, сахнаға ықшамдалып жазылатын көрініс құрылымын білуі шарт екенін де мақала барысында айта өтеміз.

Қазіргі таңда мерекелердің тойлану сипаты, көпшілік халықтың ойы мен қызығушылығынан шығу мақаланың басты мақсаты. Бұқаралық мереке-лердің тойлануы мен жүзеге асуы талданып қарастырылады.

Тірек сөздер: режиссура, мереке, театр, драматургия, драма, жанр

А. Коспагарова¹, Л. Аманкулова²

^{1,2}Магистры Казахского государственного женского педагогического университета, старшие преподаватели, Алматы, Казахстан

ПРАЗДНОВАНИЕ И ИНСЦЕНИРОВКА МАССОВЫХ ПРАЗДНИКОВ

Аннотация. В данной статье рассматриваются формы и направления организации массовых праздников, рассматриваются пути работы будущего педагога-организатора с общественностью, адаптации праздников на сцену. А также анализирует образцы празднования праздника у разных народов, определяет формы эмоционального воздействия. В ходе мероприятия были рассмотрены особенности массового праздника и характер его празднования, проанализированы значение и значение народных праздников.

На сегодняшний день по-новому преобразуется законность инсценирования, доведения сценариев до населения, создания сценариев, создания позитивных впечатлений для широкой публики. Будущий организатор должен знать этапы написания простого сценария и элементы режиссуры, с учетом современных требований и желаний широких слоев населения.

До ссылки на произведение большого драматургического произведения мы можем сказать, что организатор - сценарист должен знать жанры малой драматургии; пример, легенда должен знать структуру сказок, декламируемого на сцену.

В этой статье рассматривается уровень эмоционального влияния на публику праздничных, массовых мероприятий. Так же, показаны пути подготовки режиссеров народных праздников.

Ключевые слова: режиссура, праздник, театр, драматургия, драма, жанр

A. Kospagarova¹, L. Amankulova²

^{1,2}Masters of the Kazakh State Women's Pedagogical University,
senior teachers, Almaty, Kazakhstan

CELEBRATION AND INCLUDING MASS HOLIDAYS

Annotation. This article examines the forms and directions of organizing mass holidays, examines the ways of the future teacher-organizer work with the public, adapting holidays to the stage. It also analyzes samples of the celebration of the holiday among different nations, determines the forms of emotional impact. During the event, the features of a mass holiday and the nature of its celebration were considered, the significance and significance of folk holidays were analyzed.

Today, the legality of staging, bringing scenarios to the public, creating scenarios, creating positive impressions for the general public is being transformed in a new way. The future organizer must know the stages of writing a simple script and the elements of directing, taking into account the modern requirements and desires of the general population.

Before referring to the work of a large dramatic work, we can say that the organizer - the screenwriter must know the genres of small drama; For example, the legend must know the structure of the fairy tales recited on the stage.

Input a word in this article, the level of emotional impact on public holidays, events. Also, the ways of preparing the directors of national holidays.

Key words: direction, accommodation, theater, dramaturgy, drama, genre

Бұқаралық мереке сценарий жазуда мәдени-тынығу жұмысын ұйымдастырушылар мен бос уақытты тиімді өткізу іс-шараларын жасаушы мамандардың ең басты мақсаты – қалайда бұқара халық көңілін табу, оларға қызмет істеу. Сондықтан да, бұқаралық мереке сценарийі ауқымды ұғымды қамтиды. Онда драматургтің, режиссердің, суретшінің, сазгердің, ұйымдастырушының жұмыстары бірге қамтылады. Сценарий жазбас бұрын деректі және көркем материал жинаумен қатар оның көрерменге әсері мен берер тағлымының дұрыс болуын көздеген жөн. Бұқаралық мереке сценарийінде театрландырылған көпшілік әрекеттің басты сценарийлік жұмыс түрі тақырып пен идеяны анықтаудан басталады.

Мереке әрқашан кең, белсенді және шығармашыл адамдардың қатысуымен айқындалады. Ол өте кең ауқымда таралып, жергілікті сахналық алаңда ғана өтпейді, оның ауқымы шексіз. Ал қойылым мерекеге қарағанда әрқашан сахналық алаңда орындалып, айқын шекараларға ие, халықтық топтың орындаушылар мен көрермендерге жіктелуін қарастырады.

Бұқаралық мереке дегеніміз – бірден бірнеше көркем әрекеттердің ошағының туындауы, мұндағы әр қатысушы назар аудару нысанын өз бетімен анықтауы қажет, ал қойылымда бұл нысан әлдеқашан анықталған [1, 35] болады.

Бұқаралық қойылым мерекенің театрланған бөлімі болып, оның құрылымындағы маңызды орынға ие болуы мүмкін.

Бұқаралық мерекелердің күрделі сипаты режиссердің жоғары кәсіби дайындығын талап етіп, оған мерекелік драматургияда өз көрінісін табатын көркем-шығармашылық мәселелерді жүктейді.

Мереке драматургиясы... Бұл, ең алдымен, мереке идеясын анық түсіну, бұл мерекенің не туралы болатынын, ол қандай негізгі тақырыпты және не үшін көтеретінін түсіну, оның негізгі міндеті не: халықты жаңа жеңіске шақыру ма, бір не басқа оқиғаның ұлылығын дәріптеу ме, адамдарды маңызды мәселені шешуге жұмылдыру ма осының барлығын түсіну. Әр мерекеде режиссердің өз алдына қоятын «басты міндет» бар. Оның анықтайтыны: мереке не үшін өтеді, не үшін пайда болды, неге ұмтылады.

Бұқаралық мереке драматургиясы біртұтас жағдайлар тізбегіне де тәуелді. Олардың бірі – әрекет орны. Мереке аумағы бойынша қалалық немесе ұлттық болуы мүмкін. Ол қалада, ауылдық жерде, стадионда, клубта, саябақта, алаңда немесе көшеде өтуі мүмкін.

Сіз қолыңызда бар құралдарды білуіңіз шарт, яғни мереке идеясын анықтаушы көркемдік құралдар жайлы мәлім болуыңыз керек.

Сонымен, мереке тақырыбы, оның орны, ауқымы, көркемдік құралдар – барлығы да мереке драматургиясы мен оның режиссерлік орындалуына негіз болып табылады. Мұнда драматургия да, режиссура да орындаушылардың шығармашылық мүмкіндіктерін, әрекет орнын ескеру керек, бірақ оның барлығын бұрынырақ ойлап табылған режиссерлік жоспарларға тәуелді етпеу керек.

Мереке – біздің өміріміздің маңызды бөлігі, заңдылығы бар әлеуметтік құбылыс. Әлемде тойланатын Жаңа жыл, Жеңіс күні, 8-наурыз Халықаралық Әйелдер күні, Ұлттық Наурыз мерекеміз, Тәуелсіздік күні, т.б. мерекелер қазіргі адамдардың салт-санасынан берік орын тепкен мерекелер. Мерекелік кештерде қалаларымыздың басты көшелері мен алаңдарына мыңдаған адам жиналып, қуаныш толқынына ұласқысы келеді, үлкен әрі ұлы елдің бір бөлшегі екенін әркім сезінгісі келеді.

Мерекелік іс-шараларды ұйымдастыру, мерекені тойлау рәсімі біздің елде күннен күнге гүлденіп, дамуда.

Халықтық театр өрісіндегі негізгі міндеттер мәдени-ағарту ошақтарының еншісінде. Олар, сөзсіз, өте қызықты әрі қажет нәрселерді ойлап, ойларын жүзеге асырады. Сол арқылы өмірге жаңа рәсім мен дәстүр түрлерін енгізіп, оларды театрға айналдырып, сахнаға бейімдейді.

Әр елдің, әр халықтың өмірінде толғандыратын, өткенді еске түсіретін, ол ойларды болашақпен байланыстыратын мерзімдер бар. 9-мамыр күні бүкіл ел болып, кезіндегі КСРО халықтары болып өткен соғыс кезеңдерін, құрбан болғандарды, соғыстың тигізген зардабын, жеңіске жету ләззатын, бәрін-бәрін еске алады.

Мұндай оқиғалардың мәні әр адамның осы оқиғаның бір бөлшегі ретінде өзін сезіну, оған деген өз құрметін, өз қатынасын көрсету, баршаға ортақ салтанатта бірігуге шақыра алуында. Адамдар мерекелерге, салтанатты жиындарға өздерінің мерекелік шаттықтарының мәнін ашу үшін келеді. Олар өздерінің сезімдері мен толғаныстарына ұқсас сезімі бар адамдарды кездестіріп, шаттықтарын одан әрі өсіре түседі.

Бірақ тек қана эмоционалдық тебіреністің болуы жеткіліксіз, өте қымбат әрі қуанышты нәрсемен жанасу тілегі де жеткіліксіз; өз сезімін білдіруге болатын өзге жол бар, ол – мерекені көркем рәсімдеу, ұйымдастыру, оның бейнелік әсемдігін ашу. [2, 98]. Мереке күні адамдарды алаңдар мен көшелерге шығаратын көңіл-күй,

сезім осылайша анықтала алады.

Міне, осындайда бүкіл адамдардың әрекетін жұмылдырып, олардың эстетикалық, рухани қажеттіліктерін өтеп, үлкен халықтық мерекелерді өткізіп, оларды кереметтей безендіру әрі рәсімдеу үшін режиссер, суретші мамандар қажет.

Адам әрқашан түрлі өнер, шығармашылық арқылы өз сезімдерін білдіруге, әлемде болып жатқан оқиғаларға жауап қайтаруға ұмтылатын. Асылы, бұл адам санасына түсініксіз табиғат құбылыстарына арналған әнұран күйінде болды. Бізге жеткен тастағы суреттер арқылы, ауыз халық әдебиеті мен аңыздарда отты қоршап билеу, құрбандыққа шалу, т.б. рәсімдер мен дәстүр элементтері сол кездері пайда болған.

Осылайша, өнер тарихынан барлық дәуірде, барлық елде адамдар үшін көпшілік қатысқан көріністер, қойылымдар мен мерекелердің маңызды болғаны мәлім.

Бұқаралық мерекенің эмоционалдық көңіл-күйді халықаралық деңгейде білдіру құралы болып қалыптасқан кезінде халықтық мереке режиссерлерін даярлау туралы мәселе туындады.

Ұлттық сана мен жоғары азаматтық идеалдардың қызметкерлерін тәрбиелеуде халықтық өнер түрлерінің маңызы өте зор. Міне, сондықтан да халықтық мереке режиссерінің қоғам алдындағы жауапкершілігі мол. Режиссура – белгілі бір көркем идеялық ойға құрылған біртұтас ойын-сауық туындысын жасау өнері. Режиссер өзінің ой-қиялымен пьесаны немесе сценарийді, опера не балетті таңдап түсіндіре отырып, бүкіл ойын-сауыққа қатысушылардың шығармашылық еңбегін эстетикалық тұрғыдан біріктіреді. Сөйтіп ол спектакльдің идеялық мазмұны, оның жанры мен сыртқы пішінін ашумен бірге сахна кеңістігінің игеру жолдарын, ырғағы мен мизансценасын белгілейді. Бұған қоса қажетті жағдайда арена мен эстраданы пайдалану мүмкіншілігін, кейіпкердің мінез-кейіпін айқындайды, ал киноматография мен телевизияда кадрды, монтажды, т.б. құрастыру жұмысын жүргізеді.

Режиссер әртістер шығармашылығын декорация, костюм, музыка, дыбыс пен жарық беру құрамаларын пайдалану, кинода оператор жұмысын, т.б. осы сияқты ойын-сауықтың барлық компоненттерін өзара қабыстыра отырып ұйымдастырады. Бұл қойылымдар өте маңызды, әрі көрерменге берер әсері мол, ондағы кеткен бір қателік – тәрбиелік жұмыстың орындалмауымен тең. Дұрыс әрі нақты таңдалмаған материал, көркем бейненің айқын болмауы, орындаушыларға деген талаптың әлсіздігі, мерекелік шараны дамыту логикасының болмауы – міне осының әрқайсысы халықтық қойылым немесе театрлық концертке келген мыңдаған көрерменге әсер ету тиімділігін кеміте түседі. Мұндай қауіп кәсіптілік пен қатып қалған заңның өнерді алмастыруы кезінде де туындайды.

Бұрындары стадионда халықтық мерекені театрлық кіріспе түрінде өткізу өте сәтті ой болған. Кіріспе кезінде сахнаға әдебиет, театр және кино кейіпкерлері шығады; барлығы да сол кейіпкерлердің өмір сүрген заманындағыдай етіп бейнеленіп, дәлсондай бояулар мен түстерге қанық болған. Бірақ кейіннен театрлық кіріспелер жапай қайталана бастады да, кәдімгі қарапайым көрініс болып қалды, яғни стандартқа айналып, көрермендердің қызығушылығын бұрынғыдай туғыза алмады. Ал қойылымның драматургиялық өрісінде сәтті орналасқан, анық табылған бейне мыңдаған көрермендерді толқытып, оларды күлдіреді немесе жылатады.

Бұқаралық мерекені ұйымдастыру өнері – үлкен күшті талап ететін жұмыс, оған өте жауапты әрі мұқият көңіл бөліп қарау керек. Театр өнерінің басқа түрлерінің арасынан тек халықтық өнер түрлерінде сәттіліктер мен сәтсіздіктер өте жиі ұшырасып, кезектеседі.

Кез-келген режиссер театрдағы алғашқы көрсетілімнен кейін қойылымды қайта өңдеу, толықтыру жұмыстарына әлі талай рет оралғанымен, халықтық әрекеттің тек бір рет қана орындалатынын біледі, сондықтан бұл қойылым көпшіліктің санасында терең әрі эмоционалдық тұрғыдан қанық әсер қалдыруы тиіс.

Егер театр қойылымында немесе көркем фильмде режиссер кейіпкерлердің бейнесін жасап, олардың бойына жеке қасиеттердарытып, мінездерін ойлап тауып, түрлі сезімтал психологиялық болжамдар жасап, олардың әрекеттеріне себеп тудырып, кейіпкерлердің өзара қарым-қатынасын дамытып, оқиғалар желісін құрағын болса, ал халықтық әрекетте (яғни халықтық театр) ол сондайлық терең әрі маңызды мәселені жекелеген эпизодтар, түрлі жанрлық нөмірлерді бір оймен, бір мақсатпен біріктіру арқылы ашады. Драматургияның ерекше тегімен байланысты халықтық өнер түрлерін сахнаға бейімдеудің негізгі қиындығы осыда.

Бұқаралық мерекенің барлық ерекшеліктерімен қоса, басқа да өнер түріндегідей ондағы ең негізгі фактор – режиссердің азаматтық ұстанымы, таңдалған тақырыпқа қатысты өзінің жеке көзқарасы, мерекеде тек шындық пен өзінің оған деген қатынасын көрсетіп қана қоймай, онда өзінің дүниетанымын ашып, өзінің идеялық ұстанымы мен тебіренісін көрсету болып табылады.

Халықтық әрекетті ұйымдастыру кезінде пайдаланатын көркемдеуші құралдар мен көптеген мәселелерді шешу жолдары жайлы біз тек осы тұрғыда айта аламыз. Осы құралдардың ішінен бізге шынайы көркемдікті қалыптастыру үшін ең қызықты, ең қанық әрі ең маңыздыларын таңдап алу қажет.

Бүгінгі таңда бұқаралық қойылымдар, ашық аспан астындағы қойылымдар, театрлық концерттер мен қойылымдар біздің тұрмысымыздың ажырамас бөлігі, саяси, мәдени және көркем әрекеттердің бөлігі болып табылады.

«Драматургияны» көбісі пьеса, қойылым деп түсінеді [3,58]. Халықтық мереке шегінде бұл, әрине, өзге драматургия. Мұнда нақты даярланған қарым-қатынастар тізбегі, оқиғалардың терең психологиялық дамуы жоқ. Бұқаралық мереке драматургиясы кинофильм сценариіне жақынырақ келеді, бірақ сонымен бірдей деп айта алмаймыз. Мысалы, кино сценариінде көп көңіл сөзге бөлінеді. Ал бұқаралық мерекенің ерекшелігі сөзді үнемдеп жұмсауды қажет етуінде. Мұнда көрермендерге сөзден де басқа әсер еткіш құралдар қажет болады. Мысалы, би, ән, жанды бейнелік композиция секілді құрауыштархалықтық қойылымда кейіпкерлердің мінез-құлқының психологиялық негіздемесін алмастырады. Бұл жанрға тән эмоционалдылық көрермендердің назарын бір нәрседен екінші нәрсеге лезде, ешқандай нақтылау мен психологиялық себепсіз-ақ аударуды қарастырады.

Басқаша айтқанда, халықтық әрекет драматургиясы материалдың сыртқы үйлесімі арқылы оның идеясы, ырғағы мен деміне сәйкес ішкі бейнесін таба алатындай құрылуы тиіс.

Әрине, мерекені дайындауға халықтық мереке заңдарын білетін және көрермендердің алатын әсерін алдын ала болжай алатын драматург немесе сценарийші мамандар қатысса жақсы болар еді. Сценарийді драматург пен режиссердің бірігіп жазғанындай етіп үлгілі дәрежеге жеткізуге талпыну керек [4, 124]. Алайда, арнайы

даярланатын халықтық мерекелердің драматургтері мен сценарийшілері жоқ. Сондықтан да әзірге, режиссерге драматургтің қызметін қоса атқаруға тура келеді. Қандай жағдай болмасын, қазіргі кезде халықтық мереке жоспарын режиссерлер суретшілермен бірлесіп жасауда.

Сценарий жазу – халықтық мерекеге дайындалудың маңызды әрі міндетті кезеңі. Тәжірибе жүзінде көп жағдайда, анық құрылған, «тірі» сценарийдің маңызы көп жағдайда ескерілмейді. Ал бұл дұрыс емес. Халықтық мереке тақырыбына, ауқымына, өткізу шегіне қарамастан, сценарий мазмұны, ең алдымен, қағаз бетінде көрініс табуы тиіс.

Ол тақырыпты жүзеге асыру жолдарын, халықтық мереке идеяларын, «басты міндеттерді» анықтайды.

Мерекелік сценарий жаза отырып, әр мерекелік театр әрекетін жекелендіру мәселесін де шешу керек.

Тәжірибеге сүйенсек, идеялық-тақырыптық жағынан бірыңғай болып табылатын мерекелер режиссердің деректік негізді нақтылау жолына байланысты алуан түрге ие бола алатынын байқаймыз.

Әр мерекенің өзіне ғана тән жеке қасиеті болуы тиіс, өзінің шешімі мен жаңа ырғақ болуы тиіс. Ал бұл режиссердің құзыреттілігінде.

Алайда, барлық мерекелерге ортақ заңдардың да бар екендігін ұмытпау керек. Оларды ескеру арқылы режиссер өзінің анағұрлым маңызды міндетін атқарады. Мысалы, байланыстар заңы – мерекені жүзеге асырудың елеулі күштерінің бірі.

Мерекеге қатысушыларды екі топқа бөлуге болады: тікелей, яғни белсенді қатысушылар – орындаушылар, және белсенді емес, жанама қатысушылар – көрермендер. Бірақ олар тек мерекелік әрекет басталғанға дейін ғана белсенді емес болады. Тақырыбы таныс әрі қымбат, түрі түсінікті әрі қызықты мереке ағымында көрермендер бірге толқып, алатын әсерге белсенді түрде жауап қайтарады. Бұл қол шапалақтау, түрлі эмоционалдық сезімдер арқылы көрініс таба алады. Демек, қандай да бір уақытта екі жақ бірлеседі де, олардың арасында берік байланыс – әрекет пен оны қабылдау байланысы орнайды.

Бұған анағұрлым толыққанды қол жеткізу үшін мерекені көрермендер тобына жақындату қажет – бұл компанияның сәттілігін анықтайтын тағы да бір маңызды міндет болып табылады.

Егер театрлық концертте көрермен назарын сахна алаңына аудару қажет болса, халықтық мерекеде керісінше, көптеген шашыраған орталықтарды іздеу керек, мерекеге келген адамдарды түрлі бағытқасілтеуді ұйымдастыру жолдарын табу қажет. Бұл, ең алдымен, әсер етуші күштің көрерменге барынша жақындауы үшін қажет, сонымен қатар, мұнда сақтық шаралары да ойластырылған, өйткені мақсатсыз жиналған әрі басқарусыз қалған адамдар тобы қауіпті болып табылады.

Бұқаралық мерекенің «көп орталықтануы» [5, 267] (назардың бірден бірнеше нәрсеге түсі) нақты ырғақ, биге арналған алаңдар, аттракциондар, театрлық костюмдердегі адамдардың қозғалысына бос кеңістік, безендірілген көліктерді өткізуді және т.б. көптеген карнавалдық шеру бөлімдерінен тұратын карнавалдар кезінде ерекше маңызға ие. Мұның барлығын бұқаралық мереке сценаринде алдын ала қарастырып, мерекенің бөлімдерін өзара біріктіруші байланыстардың барлығын анықтау қажет, сонда ғана мерекелік әрекетті ұйымдастырып, құрап, бір орталыққа бағындыруға болады.

Бұқаралық мереке ерекшелігі оның сценарийі мен режиссурасында әрекеттердің даму қисынын, бейнелік құрылымның қисынын, композиция қисынын алдын ала анықтайды. Басы, дамуы, шарықтау шегі, соңы – мұның барлығы халықтық әрекет сценарийінің міндетті бөлімдері, олардың шегінде әр эпизодтың эмоционалдық шегінің дәрежесі, олардың ырғақтық алуандығы мен өзара әрекеттесудің қатаң тәртібі анықталады.

Сценарийдің ең басты міндеті – көрермендер назарын шоғырландырып, олардың мерекеге деген қызығушылығын ояту [6,76 бет] (олардың саны мыңдаған, яғни кез келген спектакль не концерттегі көрермендер санынан бірнеше есе артық).

Режиссер сценарийдің көмегімен осы көрермендер тобын біріктіріп, оларды әрекеттің негізгі тақырыбына бой ұсынуына көмектесуі керек. Тақырыпты ашу кіріспеден басталады. Бұған мысал ретінде мерекенің өту аймағын көркем безендіру, оның бөлімдерін байланыстыратын және ырғағын анықтайтын музыкалық безендіру, халықтық мереке қатысушыларының ойларын режиссер көздеген нысанға тигізетін сөздер (көп жағдайда поэтикалық сөздер) болып табылады. Мерекеге қатысушыларды осылайша даярлап алып, режиссер мен сценарий жазушы оларды желі бойынша негізгі ойға апаратын жолға салуы тиіс. Сол негізгі ойды ашуда орындаушылық және актерлік шеберлік пен қабілет, олардың көрермендерге жақындай түсуін анықтайтын амал-тәсілдер, авторлық және режиссерлік қиял дамуына тәуелді басқа да көптеген амалдар көмектеседі.

Бұқаралық мерекеге деген көрермен қызығушылығын арттыру жолдарының бірі оны әрекетке қосу болып табылады. Бұл орындаушылар мен көрермендердің барынша жақындауы нәтижесінде болады. Мұндайда бұрыннан сахнаға айналатын қозғалмалы платформалар мен жүк машиналары таптырмас құрал. Тіпті микроавтобустың төбелері концерт алаңы болған кез де бар.

Сонымен, мереке драматургиясын ойлау барысында бұқаралық қойылымға келген адамдардың тек көрермен емес, сонымен қатар әрекетке қатысушы болғысы келетінін есте ұстау керек. Сондықтан, бұқаралық қойылымның желісін дамыта отырып, мереке тақырыбын қорытындылап, бүкіл көрермендерге керемет әсер қалдыратын шарықтау шегін анықтау қажет. Қойылым, мереке кезінде орындаушылар мен көрермендердің арасындағы шекті жоятын, көрермендерді халықтық әрекет қатысушыларына айналдыратын жаңа, белсенді күштің туындауына тырысып бағу керек.

Мереке соңының, түйінінің міндеті – мерекенің не үшін ұйымдастырылғанын, қойылымшылардың неге талпынғанын: өз елі мен жеріне деген мақтаныш, қайта кездесуге құштарлық, өткен күннен рахат алу сияқты сезімдерін көрермен санасында бекіту.

Осындай қойылымның қисынды даму драматургиясы, оның бейнелік ретінің алғысөзден дамуға және шарықтау шегі арқылы соңына құрылуы халықтық мерекенің сценарийлік құрылымының негізі болып табылуы тиіс.

Мұның барлығын жүзеге асыру режиссураның өзіндегі бірқатар қиындықтармен байланысты.

Олардың бірі, бұқаралық мерекені жалпы түрде дайындаудың өткізуге болмайтындығы. Екінші мәселе – берілген бұқаралық мереке тек бір рет ғана өтеді. Ал егер ол қайталанатын болса, онда үйлесімі бойынша бұл мүлдем басқа мереке болады – жаңа сценарий, жаңа режиссура мен ұйымдастыру, басқа көрермендер, басқа көңіл-күй болмақ.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

- [1] Төлеуов Е.С., Жұмабай Л.Ж. Сценарийлік шеберлік негіздері: Оқу құралы.- Шымкент, 2004.
- [2] Чечетин А.И. Основы драматургии театрализованных представлениях: Учебник для студентов институтов культуры. – М.: Просвещение, 1981. – 192 с.
- [3] Камалова Н.К. Той-мерекелік, салт-дәстүрлік әрекеттер: Оқу құралы. – Шымкент, 2002. – 63 б.
- [4] Генкин Д.М. Массовые праздники.–М.: Просвещение, 1975. – 140 с.
- [5] Л. И. Тимофеев, Әдебиет теориясының негіздері. М., 1966, – 382 б.
- [6] «Вопросы литературы» журналы. 1961. № 9. – 130. б.
- [7] Нұрғалиев Р. Өнер алды – қызыл тіл. –Алматы: Мектеп, 1974. –172 б.

МРНТИ 16.21.27

Д.М.Пашан

А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының
аға ғылыми қызметкері, филология ғылымдарының кандидаты.
Алматы қаласы, Қазақстан

ЛАТЫН ӘЛІПБИЕНЕ КӨШУДІҢ ТИІМДІ ТҰСТАРЫ

Аннотация. Мақалада латын әліпбиіне көшудің артықшылығы туралы сөз болады. Латын әліпбиі әлемдік кеңістік тілі, одан ұтарымыз көп. Осы ерекшеліктер мақалада талданады.

Тірек сөздер: латын әліпбиі, кирилл графикасы, мемлекеттік тіл

Д.М.Пашан

Институт языкознания им. А. Байтұрсынова,
главный научный сотрудник, доктор филологических наук.
Алматы, Казахстан

ЭФФЕКТИВНЫЕ СТОРОНЫ ПЕРЕХОДА НА ЛАТИНСКИЙ АЛФАВИТ

Аннотация. В статье речь идет об эффективности перехода на латинский алфавит. Латинский алфавит – это язык мирового пространства, который даст нам много преимуществ. В статье анализируются эти особенности.

Ключевые слова: латинский алфавит, графика кирилла, государственный язык

D.M.Pashan

Researcher of the Institute of Linguistics named after A. Baytursynov,
Candidate of Philological Sciences, Almaty, Kazakhstan